

DE DEI
PRÆCEPTIS
IN DECALOGO CONTENTIS.

D. August.

DECALOGUM, legum omnium summam, & epitomen esse, S. Augustinus litteris commendavit. Nam cum multa locutus

sit Dominus, due tabule dantur Moysi lapideæ, que dicuntur tabule testimonii futuri in arca: nimirum cætera omnia, que præcepit Deus, ex illis decem præceptis, que duabus tabulis conscripta sunt, pendere intelliguntur, si diligenter querantur, ut recte intelligantur: quo modo hæc ipsa rursus decem præcepta duobus illis nituntur, dilectionis scilicet Dei, & proximi, in quibus tota lex pendet, & Prophete. Itaque cum sit totius legis summa, Pastores oportet in ejus contemplatione die, nocteque versari; non ut vitam suam modo ad hanc normam component; sed etiam, ut populum sibi creditum in lege Domini erudiant. Nam labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus: quia Angelus Domini exercitum est: quod ad Pastores novæ legis maximè pertinet, qui Deo propiores, à claritate in claritate transformari debent, tamquam à Domini spiritu: & cum eos lucis nomine nuncu-

Matth. 22.

Malac.

2.

2. Cor.

3.

pavit Christus Dominus, proprie sunt illorum partes, ut sint lumen eorum, qui in tenebris sunt, eruditores insipientium, magistri infantium; & si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, ipsi, qui spirituales sunt, hujusmodi instruant. In confessionibus etiam judicis personam sustinent, ac pro genere, & modo peccatorum sententiam ferunt: quare nisi suam sibi inscitiam, aliis etiam esse fraudi velint, in eo sint, necesse est, quam vigilantissimi, & in divinorum præceptorum interpretatione exercitiatissimi, ut ad hanc divinam regulam, de quacumque & actione, & officii præmissione iudicium facere possint; & ut est apud Apostolum, sanam doctrinam tradant, idest, que nullum contineat errorem, & animorum morbis, que sunt peccata, medentur; ut sit populus Deo acceptus, sectatorum honorum operum. Jam verò, in hujuscemodi tractationibus etiam Pastor sibi, & aliis proponat, quibus legi parendum esse persuadeat. Inter cætera autem, que animos hominum ad hujus legis jussa servanda possunt impellere, illud maximam vim hæbet, Deum esse hujus legis auctorem; quamvis enim per Angelos data esse dicatur, nemo tamen dubitare potest, ipsam Deum esse legis auctorem; cujus rei satis amplum testimonium

Gal. 6.

2. Tim. 4.

Tit. 2.

Gal. 3.

num præbent non solum ipsius legislatoris verba, que paulò post explicabuntur, sed infinita penè Scripturarum loca, que Pastoribus facile occurrunt. Nemo enim est, quin sibi à Deo legem in animo instam esse sentiat, qua bonum à malo, honestum à turpi, justum ab injusto possit discernere; cujus vis, & ratio legis cum ab ea, que scripta est, diversa non sit; quis est, qui ut intima, sic scripte legis auctorem Deum negare audeat? Hanc igitur divinam lucem, penè jam pravis moribus, & diuturna perversitate obscuratam, cum Deus Mosi legem dedit, eam potius illustriorem reddidisse, quam novam tulisse, docendum est; ne forte, cum populus audit legi Mosi derogatum esse, putet his legibus se non teneri. Certissimum enim est, non propterea his præceptis parendum esse, quòd per Mosem data sunt, sed quòd omnium animis ingenta, & per Christum Dominum explicata sunt, & confirmata. Juvabit tamen plurimum, & ad persuadendum magnum habebit momentum illa cogitatio, Deum esse, qui legem tulit: de cujus sapientia, & equitate dubitare non possumus, nec ejus infinitam vim, atque potentiam effigere. Quare cum per Prophetas Deus juberet servari legem, dicebat, se Dominum Deum esse; & in ipso Decalogi exordio: Ego sum

Exod.

21.

Malac.

1.

uno loco Scripturæ maximum hoc beneficium declarans, populum commonefacit, ut suam dignitatem, ac Domini beneficentiam cognoscat, veluti in Deuteronomio; Hæc est, inquit, vestra sapientia, & intellectus coram populis, ut audientes universi præcepta hæc, dicant: En populus sapiens, & intelligens, gens magna; & rursus in psalmo: Non fecit taliter omni nationi: & judicia sua non manifestavit eis.

Verùm si Parochus rationem præterea late legis ex Scripturæ autoritate demonstrarit, facile intelligit fideles, quam pie ac suppliciter acceptam Dei legem colere oporteat: triduo enim antequam ferretur lex, Dei jussu dictum est omnibus, ut vestimenta lavarent, uxores non attingerent, quo sanctiores, ac paratiores essent ad accipiendam legem; ut ad diem tertium adessent: deinde, cum ad montem essent adducti, unde Dominum illis per Mosem legem erat laturus, uni Moysi dictum est, ut in montem ascenderet: quò Deus maxima cum majestate venit, & locum tonitruis, fulgoribus, igne, densisque nebulis circumfudit, ac loqui cum Mose cepit, eique leges dedit; quòd divina sapientia nullam aliam ob causam factum voluit, nisi non ut moneret, casto, humilique animo legem Domini accipiendam esse: quòd si præcepta negligenter, paratas nobis à divina justitia penas immineret. Quin etiam, legis jussa difficulter non habere, ostendat Parochus, quòd vel una hæc ratione ex S. Augustino doceri poterit, cum dicit: Qui, quasso, dicit impossibile esse homini, amare; amare, inquam, creatorem

Deuter. 4.

Psalm. 147.

Quantum majestate lex Decalogi data. Exod. 19.

D. August.

toram beneficium, patrem amantissimum, deinde etiam, & carnem suam in fratribus suis? at verb

Rom. qui diligit, legem implevit. Quare

13. Joan. Joannes Apostolus, precepta Dei

5. gravia non esse, aperit testatur; nihil enim justius, nihil cum majore dignitate, nihil majore cum fructu ab homine, teste B. Bernardo, exigi potuisset. Quamobrem summam Dei benignitatem admiratus est Augustinus, sic ipsum Deum affatus: Quid est homo, quod amari te ab eo vis? & si non faciat, ingentes minaris pœnas? an non satis magna hæc est, si non diligam te? Quod si quis eam afferat excusationem, impedi rei, quominus Deum amet, infirmitate nature; docendum est, Deum, qui amorem requisivit, amoris vim inserere cordibus per Spiritum Sanctum suum: hic autem spiritus bonus petentibus à patre caelestis datur: ut merito Sanctus Augustinus precatus sit; Da quod jubes, & jube quod vis. Quia igitur Dei auxilium presto nobis est, maxime post Christi Domini mortem, per quam princeps hujus mundi eiectus est foras: non est quod quisquam rei difficultate deterratur: nihil enim est amanti difficile. Præterea, ad eandem rem persuadendam plurimum valebit, si explicabitur, necessarium legi obtemperandum esse; præsertim cum nostris temporibus non defuerint, qui, sive facili, sive difficili sit lex, ad salutem tamen nequaquam necessariam esse, impiè, & magno ipsorum malo dicere non veriti sunt. Quorum nefariam, impiamque sententiam Sacre Scripture testimonio Parochus confutabit, ejusdem maxime Apostoli, cujus illi auctori-

Luc. 11.
D. August.

tate impietatem suam tueri conantur. Quid igitur ait Apostolus? Non præputium, non circumcisionem quidquam esse, sed observationem mandatorum Dei. Quod verò eandem sententiam alibi repetit, & novam creaturam in Christo tantum dicit valere, intelligimus planè eam novam creaturam in Christo dicere, qui mandata Dei observat. Is enim, qui habet mandata Dei, ac servat, diligit Deum, Domino ipso teste apud Joannem; Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Nam & si justificari potest homo, & si impio fieri pius, antequam singula legis præcepta externis actionibus impleat: tamen fieri non potest, ut, qui per iratem ratione uti queat, ex impio fiat justus, nisi animum habeat paratum ad omnia præcepta Dei servanda. Ad extremum verò, ne quid prætermittat Parochus, quo fidelis populus adducatur, ut legem servet; quam sicut ejus uberes, & suavesque fructus, demonstrabit: quod facile poterit ex his, quæ Psalmo decimo octavo scripta sunt, probare: in eo enim legis Dei laudes celebrantur: quarum hæc est vel maxima, quæ Dei gloriam, & majestatem multo amplius explicat, quam decore suo atque ordine faciem ipsa cœlestia corpora: quæ ut omnes quamvis barbaras nationes in sui admirationem rapiunt, ita efficiunt, ut rerum omnium opificis, & conditoris gloriam, sapientiam, ac potentiam agnoscant. Ac lex quidem Domini convertit animas ad Deum: agnoscentes enim vias ejus, & Dei sanctissimam voluntatem per legem, convertimus pedes nostros in vias Domini. At quia soli

1. Cor.
7.
Gal. 6.
Joan.
14.
Psalm.
18.

timentes Deum, verò sapientissimi sunt: hoc illi deinceps tribuit, ut sapientiam præstet parvulis, ut veris gaudiis, & mysterioium divinarum cognitionibus, ingentibus præterea voluptatibus, & præmiis, & in hac vita, & in futuro seculo illi cumulantur, qui Dei legem observant. Nec verò tam nostræ utilitatis gratia, quam Dei causa, nobis est servanda lex, qui suam hominum generi in lege voluntatem aperuit in quam cum cætera creatura sequantur, hominem ipsum eandem sequi multo est æquius. Ne id quidem silentio prætereundum est, vel in hoc maxime suam in nos Deum clementiam, & summæ bonitatis divitias ostendisse, quod cum sine ullo premio nos potuisset, ut sue gloriæ serviremus, cogere; voluit tamen suam gloriam cum utilitate nostra conjungere; ut, quod homini utile, idem esset Deo gloriosum. Quoniam igitur id maximum & præclarissimum est, docebit Parochus, ut à Propheta ultimo loco dictum est, in custodiendis illis retributionem multam esse. Non enim tantum ille nobis benedictiones promissæ sunt, quæ ad terrenam magis felicitatem spectare videbantur, ut benedicti simus in civitate, benedicti in agro; sed copiosa merces in cœlis, & mensura bona, conferta, cogitata, & superflua proposita est, quam piis & justis actionibus mereremur divine misericordiæ adjumento. **Psalm. 104.**

Exod.
20.

Quamvis hæc lex Judæis in monte à Domino data fuerit; tamen, quoniam natura omnium mentibus multo ante impressa, & consignata erat, atque ob eam rem Deus universos homines illi perpetuò parere voluit: plurimum proderit, verba illa, quibus, Moyses ministro, atque interprete, Hebræis promulgata est, & populi Israëliticis historiis, quæ mysteriorum est plena, diligenter explicare. Principio narrabit Parochus, ex omnibus nationibus, quæ sub cœlo erant, unam Deum delegisse, quæ ortum habuit ab Abraham, quem peregrinum esse voluit in terra Chanaan: cujus possessionem cum ei pollicitus esset, tamen & ille, & posterij ejus amplius quadringentos annos vagi fuerunt, antequam promissam terram incolerent; in qua quidem peregrinatione nunquam eorum curam dimisit; transibant, quidem illi de gente in gentem, & de regio ad populum alterum: sed nullam unquam illis injuriam fieri passus est; imò verò in reges animadverit. Primum autem in Ægyptum descendere, ut in Ægyptum, cujus prudentia & illi, & Ægyptij fame liberarentur. In Ægypto verò ea illos benignitate complexus est, ut, repugante, & incumbente ad illorum perniciem Pharaone, mirum in modum augerentur; & cum valde affigerentur, tamen tamquam servi durissime tractarentur; ducein Mosem excitavit, qui eos in manu potenti educeret. Hujus precipuè liberationis, in initio legis meminit Dominus his verbis: Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Ex his verò illud maxime

Psalm.
104.
Psalm.
104.
Psalm.
104.

Parochio animadvertendum est, unam ex universis nationibus à Deo delectam esse, quam populum vocaret suam, & cui se cognoscendum, & colendum præberet; non quòd cæteras iustitia, aut numero vinceret, quemadmodum Hebræos monet Deus; sed quòd ipsi Deo placuit; potius ut gentem exiguum, & inopem augeter, & locupletaret, quò ejus potentia, & bonitas notior apud omnes esset, & illustrior. Cum igitur ea esset illorum hominum conditio, iis conglutinatus est, & hos amavit; ita ut, cum esset Dominus cæli, & terræ, non confundere tur vocari Deus eorum, qui cæteras gentes ad emulationem provocaret; ut, perspecta Israelitarum felicitate, omnes homines ad veri Dei cultum se conferret, quem admodum etiam Paulus testatur, se gentium felicitate proposita, & vera Dei cognitione, qua eas instruxerat, ad emulationem caritatem suam provocare. Deinde fideles docuit, Deum Hebræos patres diu peregrinari passum esse, posteros etiam durissima servitute premi, divexariq; permississe; ob eam rem, uti doceremus, amicos Dei fieri, non nisi mundi inimicos, ac peregrinos in terris, potaque in Dei familiaritatem facibus recipi, si nihil omnino nobis, sit commune cum mundo: tum verò, ut ad Dei cultum translati intelligeremus, quanto feliciores demum sint, qui Deo, quam qui mundo servant: cuius rei nos scriptura commoneat, ait enim: Verumtamen servienti ei, ut sciant distantiam servitutis mee, & servitutis regni terrarum. Præterea, explicabit, post amplius quadringentis annis

1. Par.
12.

Deum promissa præstisse, ut ille populus fide, ac spe alecter. Alumnos enim suos Deus à se perpetuo pendere vult, atque in sua bonitate omnem spem suam collocare; ut in primi præcepti explanatione dicitur. Postremo, locum, ac tempus notabit, quibus hæc legem populus Israël à Deo accepit; nempe, postquam eductus ex Ægypto in desertum venit; ut beneficio recentis memoria allectus, & loci asperitate, in quo versabatur, deteritus; ad accipiendam legem aptior redderetur: homines enim iis maxime divinciuntur, quorum beneficiam experti sunt; atque ad Dei presidium confugiunt, cum se omni spe humana destitutos esse vident. Ex quo licet intelligere, fideles ad complectendam celestem doctrinam eo propensiores esse, quo se magis à mundi illecebris, & carnis voluptatibus abstraxerint; sicut per Prophetam scriptum est; Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ab lactatò à lacte, & avulsos à uberribus. Eulitaturque Parochus, & quantum potest, efficiat, ut fidelis populus hæc verba semper in animo habeat; Ego sum Dominus Deus tuus: ex quibus intelligunt, legislatorem se creatorem habere, à quo & conditi sunt, & conservantur: iureque illud usurpent; Ipse est Dominus Deus noster: & nos populus pascentis ejus, & oves manus ejus. Quorum verborum vehemens, & frequens admonitio eam vim habet, ut ad legem colendam fideles promptiores reddantur, & à peccatis absterneant. Quod autem sequitur; Qui eduxite de terra Ægypti, de domo servitutis; & si Judæis tantum

Isai. 48.
Psalm. 94.

videtur convenire, Ægyptiorum dominatu liberatis; tamen, si interioram salutis universæ rationem spectemus, multo magis ad Christianos homines pertinet; qui non ex Ægyptiaca servitute, sed à peccati regione, & potentate tyrannorum à Deo cepti, atque in regnum filii dilectionis sur translati sunt: cuius beneficii magnitudinem intuens Hieremias prædicit illud; Ecco dies veniunt, dicit Dominus, & non dicitur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Ægypti, sed, vivit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Aquilonis, & de universis terris, ad quas eieci eos; & reducam eos in terram suam, quam dedi Patribus eorum, Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos; & qui sequuntur. Pater enim indulgentissimus per Filium suum filios, qui erant dispersi, congegavit in unum; ut jam non ut servi peccato, sed iustitia, serviamus illi in sinetræ, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Quare fideles omnibus tentationibus tantquam clypeum opponent illum Apostoli: Qui mortui sumus peccato, quo modo adhuc vivemus in illo? jam non sumus nostri, est ejus, qui pro nobis mortuus est, & resurrexit. Ipse est Dominus Deus noster, qui nos suo sanguine sibi acquisivit; quomodo peccare poterimus in Dominum Deum nostrum, ipsumque iterum cruci affigere? Ut igitur verè liberi, & ea quidem libertate, qua nos Christus liberavit, sicut exhibueramus membra nostra servire iustitiæ, in a exhibitionem servituti in sanctificationem.

Col. 1.
Hierem. 16.
Luc. 2.
Rom. 6.

NON HABESIS DEOS ALIENOS CORAM ME.

Priorem in Decalogo locum obtinere, qua ad Deum pertinent, posteriorum verò, qua ad proximum, docebit Parochus; qui eorum, qua proximo præstamus, causa Deus est; tum enim ex Dei præcepto proximum diligimus, cum propter Deum diligimus: ea verò sunt in priori tabula descripta. Secundo loco, in verbis his, que proposita sunt, duplex continger præceptum ostendit: quorum alterum jubendi, alterum prohibendi vim habet. Nam quò dicitur; Non habebis Deos alienos coram me; eam habet sententiam conjunctam, me verum Deum coles, alienis diis cultum non adhibebis. In priori autem continetur præceptum fidei, spei, & charitatis; nam cum Deum dicimus, immobilem, incommutabilem, perpetuo eundem manentem, fidelem, recte sine ulla iniquitate confitemur: ex quo ejus oraculis assentientes, omnino ipsi fidem, & auctoritatem tribuimus, necesse est; qui verò omnipotens, clementissimus, & ad bene faciendum facilitatem, ac propensionem illius considerat, poterit ne spes omnes suas non in illo collocare? si bonitatis, ac dilectionis ipsius effusam in nos divitiam contempletur, illuc ne poterit non amare? Hinc est illud proemium, hinc illa conclusio, qua in præcipiendo, mandandoque in scriptura utitur Deus, Ego Dominus. Altera autem præcepti pars illa est; Non habebis deos alienos coram me, qua loquendi formula legislator usus est,

Erod. 20.

Bb 2 non

non quod satis explicata non esset hæc sententia affirmatiõne præcepti in hunc modum: Me unus Deum coles: si enim Deus est, unus est: sed propter cecitatem plurimorum, qui olim Deum verum se colere præfitebantur, multitudinem tamen deorum venerantur: quosmodi inter Hebræos permulti fuerunt, qui aut Elias esse obijciebant, in duas partes claudicabant: quod & Samaritæ fecerunt, qui Deum Israël, & deos gentium colebant. His explicatis, addendum erit, hoc esse præceptum omnium primam, & maximam, non ordine tantum ipso, sed ratione, dignitate, præstantia. Debet enim obtinere Deus apud nos infinitis partibus majorem, quam donum, quam regis, charitatem, & auctoritatem. Ipse nos creavit, idem gubernat: ab eo in utero matris nutriti, atque inde in hanc lucem educiti sumus: ipse nobis ad vitam, victumque res suppeditat necessaria. Peccant autem in hoc præceptum, qui fidem, spem, & charitatem non habent, quorum peccatum latissime patet. Sunt enim in hoc numero, qui in hæresim labuntur; qui non credunt eam, quæ sancta mater Ecclesia credenda proponit; qui somnii, augurii, extensisque vanissimis rebus fidem habent; qui de sua salute spem abiciunt, nec divinæ bonitati confidunt; qui divitis tantum, qui corporis valetudine, ac viribus nituntur, quæ fœsus ab iis explicata sunt, qui de vitis & peccatis

De cul-
tu. Verum illud etiam in hujus præcepti explicatiõne accurate docendum est, venerationem, & invocationem Sanctorum Angelorum, ac

3. Reg.
18.

beatorum animarum, quæ celesti gloria perfrauctur, aut etiam corporum ipsorum, sanctorumque circumferuntur, quem semper Catholica Ecclesia adhibuit; illæ legi non repugnare. Quis enim adeo demens est, qui, edicente rege, ne se pro rege quisquam gerat, aut regio culta, atque honore afficiatur, continuo propter nolle regem, suis ut magistratibus honos deferatur? Esti enim Angelos Christiani adorare dicuntur, exemplo sanctorum veteris testamenti, non eam tamen illis venerationem adhibent, quam Deo tribunt; quod si legitimus interdum Angelos reclusasse, ne se homines venerantur; eo fecisse intelligendum est, quod sibi eum honorem haberi volebant; qui soli Deo deberetur. Spiritus enim Sanctus, qui ait: Soli Deo honor, & gloria; idem præcipit, ut honore parentes, & seniores afficeremus. Sancti præterea viri, qui Deum unum colebant, reges tamen, ut est in divinis litteris, adorabant, id est supplices venerantur. Quæ si reges, per quos Deus mundum gubernat, tanto honore afficiuntur: Angelicis Spiritibus, quos Deus ministros suos esse voluit, & quorum opera non modo ad Ecclesie suæ, sed etiam ad reliquarum rerum gubernationem utiliter, quorumque ope maximis tum animæ, tum corporis periculis quotidie libetamur, etiam si se nobis in conspectum non dent, tantò majorem honorem non habebimus, quanto beata ille mentes dignitate regibus ipsis antecellant? Adde charitatem, qua non diligunt, qua ducti pro iis provinciis, quibus presunt, ut ex scriptura facile

Apoc.
19. & 22
1. Tim.
1.
Esod.
20.
Levit.
19.
Deuter.
5.
Dan. 10

facile intelligitur, preces fundunt; quod etiam præstare iis, quorum sunt ipsi custodes, ne dubitandum quidem est; nostras enim preces Deo offerunt, & lacrymas. Quamobrem in Evangelio docuit Dominus, pusillos scandalizandos non esse; quod Angeli eorum in caelis, semper vident faciem Patris, qui in caelis est. Invocandi itaque sunt; quod, & perpetuo Deum, intuentur, & patrocinium salutis nostræ, sibi delatum, libentissime suscipiunt. Extant divinæ Scripturæ testimonia hujus invocationis. Jacob enim ab Angelo, quicquam luctatus fuerat, petit, ut sibi benedicat, immo etiam cogit: se enim non dimissurum illum profertur, nisi benedictione accepta; neque eam solum sibi ab eo tribui, quem intuebatur, sed ab eo etiam, quem minime videbat, tum cum dixit: Angelus, qui eruit me de cuniculis malis, benedicat pueris istis. Ex quibus etiam colligi poterit, tantum abesse, ut Sanctis, qui in Domino dormierunt, honore afficiamus, atque invocandis, & sacris eorum reliquiis, cineribusque venerandis, Dei gloria minuat; ut eo maxime augeatur, quò magis hominum spem excitat, confirmat, & ad sanctorum imitationem cohortatur; quod officium Nicæno altero, & Gangrensi, ac Tridentino Concilio, & Sanctorum Patrum auctoritate comprobatur. Quod autem sit ad refutandos eos instructor Parochus, qui huic veritati adversantur, Sanctos Hieronymum contra Vigilantium, & Damasenum potissimum legat: ad quorum rationem, quod caput est, accedit consuetudo ab Apostolis accepta, & in Ecclesia Dei per-

petuo retenta, & conservata; cuius rei quibus firmius, aut clarius requirit argumentum divinæ Scripturæ testimonio, quæ Sanctorum laudes celebrat admirabiliter; extant enim quorundam Sanctorum divina præconia, quorum laudes cum sacris litteris celebrantur; quid est, quod illis singularem honorem non habeat homines? Esti, ob eam causam magis etiam colendi, & invocandi sunt, quod pro salute hominum preces assidue faciunt, multaque eorum merito, & gratia in nos Deus confer benedicta. Si enim gaudium est in celo super uno peccatore poenitentem agente; non ne etiam contentes civis, poenitentes adjuvant? qui non ne rogati peccatorum veniam, & impetrant, & conciliant nobis Dei gratiam? Quod si dicatur, ut a nonnullis dicitur, superfluum esse Sanctorum patrocinium, quod Deus sine interpetre precibus nostris occurrat: has impiorum voces illud Sancti Augustini facile convicit, multa Deum non concedere, nisi mediatoris ac deprecatoris opera, & officium, accesserit. Quod illustrius Abimele, & Job antiquorum confirmat exemplis, quorum peccata non nisi Abraham, & Job precibus condonavit. Si vero etiam afferatur, fieri inopia, & imbecillitate fidei, ut Sanctos interprecios, & patronos adhibeamus; quid ad illud respondebunt Gentilium exemplum, qui vel in singulari illo fidei præconio, quod si Dominus Deus impertivit, seniores tamen Indorum, ad Salvatore misit, ut laboranti perulo salutem impetrarent? Quare si fatendum est, unum nobis mediatorem propositum

Math.
18.
Gen. 32.
Gen. 48.
S. Au-
gust.
Gen. 20.
Job 42.
Math.
8.
Luc. 7.

Luc. 15.
S. Au-
gust.
Gen. 20.
Job 42.
Math.
8.
Luc. 7.

Hebr. 9.

tum Christum Dominum; qui scilicet unus nobis per sanguinem Patri caelesti reconciliavit, & qui, aeterna redemptione inventa, semel in Sancta ingressus, pro nobis interpellare non cessat: ex eo tamen nullo modo sequi potest, quod minus ad Sanctorum gratiam configurare liceat. Nam si propterea subsidiis Sanctorum uti non liceat, quod unum patronum habemus Jesum Christum; nunquam id commississet Apostolus, ut se Deo tanto studio fratrum viventium precibus adjuvari vellet; neque enim minus vivorum preces; quae eorum, qui in caelis sunt, Sanctorum deprecatione, Christi mediatoris gloriam, & dignitatem immutarent. Sed cui si tem non faciant & honoris, qui Sanctis debetur, & patrocini, quod nostri suscipiant, mirabiles effectus res ad eorum sepulchra, & oculis, & manibus, membrisque omnibus captis, in pristinum statum restituit; mortuis ad vitam revocatis, ex corporibus hominum ejectis demonibus? quae non audisse, ut multo, non legisse, ut plurimum gravissimi viri, sed vidiisse, testes locupletissimi Sancti Ambrosius, & Augustinus litteris prodiderunt. Quid multa? si vestes, sudaria, si umbra Sanctorum, prius quam e vita migrarent, depulsi morbos, viresque restituit, quis tandem negare audeat, Deum per sacros cineres, ossa, ceterasque Sanctorum reliquias eadem mirabiliter efficere? Declaravit id cadaver illud, quod forte illatum in sepulchrum Elisei, ejus tacto corpore, subito revixit. Quod vero sequitur: Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quae est in caelo,

Rom. 5.

4. Reg. 13.

S. Ambros. & August.

4. Reg. 13.

Exod. 20.

& quae in terra deorum; nec eorum, quae sunt in aquis sub terra; Non adorabis ea; neque coles: quidam hoc alterum praeceptum existimantes, duo postrema ipsa unius praecepti vi contineri voluerunt: ac Sanctus Augustinus illa extrema dividens, haec ipsa verba ad primum praeceptum pertinere voluit; quam sententiam, quia in Ecclesia celebris est, libenter sequimur. Est in promptu ratio est illa verissima, consentaneum fuisse, praemium, & poenam cujusque cum primo praecepto conjugi. Nec vero quis existimet, omnino puniendi, fingendi, aut sculptandi artem hoc praecepto prohiberi; nam in scripturis, jussu Dei, simulacra, & imagines effectas legitimus, Cherubim, serpentis anei, superest igitur, ut imagines ob eam rem veritas interpretetur, ne quid simulacris, quasi diis, colendis, de vero Dei culta detraheretur. Duplici autem potissimum ratione, quod ad hoc praeceptum attinet, Dei majestatem vehementer laedi percipiuntur: est, altera, si idola, & imagines, tanquam Deum, colantur: aut credatur inesse altitudinis in his divinitas, vel virtus, propter quam sint colenda, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quae in idolis spem suam collocabant; quod passim sacrae littere reprehendunt: altera, si quis conetur divinitatis formam aliquo artificio effingere, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit. Quis enim Deum, ut inquit Damascenus, qui sub aspectum non cadit, qui corporis expertus est, qui

Aug. D. August.

3. Reg.

6. Num.

21.

Isai. 40.

Act. 27.

Deuter. 4.

Rom. 1.

Exod. 32.

Psalm. 105.

Isai. 40.

Act. 27.

Deuter. 4.

qui nullis terminis circumscribi, nec ulla figura describi queat, possit exprimere? quae res in altera Nicena Synodo uberius explicatur. Praeclare igitur Apostolus, eos mutasse Dei incorruptibiles gloriam in similitudinem corruptibiles hominis, & volucrum, quadrupedum, ac serpentum, dixit: haec enim omnia tanquam Deum venerabant, cum illi harum rerum imagines ponerent; quocirca Israelitas, qui ante vituli simulacrum clamabant, His sunt Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti, idololatras sunt appellati, quia mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. Cum igitur Dominus deos alienos coli prohibuisset, ut penitus idololatriam tolleret, imaginem divinitatis ex arte duci, aut alia quavis materia fieri prohibuit quod Isaias declaratur inquit: Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei? Atque in hoc praecepto hanc sententiam contineri, praeter Sanctorum Patrum scripta, qui eam, quemadmodum in septima Synodo expositum est, sic interpretantur, illa etiam Deuteronomii verba satis declarant, ubi Moyses, populum avertere ab idololatria cum vellet, aiebat: Non vidi distis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis. Quod sapientissimus legislator ideo dixit, ne quo errore ducti, divinitatis imaginem fingerent, Deoque debitum honorem rei create tribuerent. Nemo tamen propterea contra religionem, & Deique legem, quidquam committi putet, cum Sanctissimae Trinitatis aliqua persona quibusdam signis exprimitur,

quae tam in veteri, quam in novo testamento apparuerunt; nemo enim, tam rudis est, ut illa imagine divinitatem credat exprimi; sed illis declarari doceat Pastor proprietates aliquas, aut actiones, quae Deo tribuantur; veluti cum ex Daniele pingitur antiquus dierum in throno sedere, ante quem libri aperti sunt; Dei aeternitas, & infinita sapientia significatur, quae omnes hominum & cogitationes, & actiones, ut de his judicium ferat, intuetur. Angelis etiam tum humana species, tum alae assignantur; ut intelligant fideles, quia propensi sint in humanae generis, & tanquam parati ad ministeria Domini exequenda: omnes enim administratorii spiritus sunt propter eos, qui hereditatem capiunt salutis. Columbae vero species, & lingua tanquam ignis in Evangelio, & Actis Apostolorum, quas Spiritus Sancti proprietates significant, multo notius est, quam ut oporteat pluribus verbis explicari. At vero cum Christus Dominus, ejusque Sanctissima, & purissima mater, ceterique omnes Sancti, humanae predicti naturae, humanam speciem gesserint, eorum imagines pingi, atque honorari, non modo hoc praecepto interdictum non fuit, sed etiam Sanctum, & grati animi certissimum argumentum semper habitum est: quod & Apostolorum temporum monumenta, & oecumenice Synodi, & tot sanctissimorum, doctissimorumque Patrum inter se consentientium scripta confirmant. Non solum autem licere in Ecclesia imagines habere, & illis honorem, & cultum adhibere, ostendit Parochus, cum honos, qui eis exhibetur, referatur ad

Dan. 7.

Hebr. 1.

3. Marc.

1. Luc. 3.

Joan. 1.

Act. 25.

ad

ad prototypa, verum etiam maximum fidelium bono ad hanc usque diem factum declarabit; ut ex Damasceni libro, quem de imaginibus edidit, & septima Synodo, quae est secunda Nicæna; intelligitur. Verum quia Sanctissimum quodque institutum hostis humani generis suis fraudibus; & fallacis depravate contendit; si quid forte populo hac in re peccatum fuerit Parochus, Tridentini Concilii decretum secutus, quoad ejus fieri poterit, studebit corrigere: ac decretum quidem ipsum, cum resulerit, populo interpretabitur tam rudes, & qui imaginum ipsarum institutum ignorant, docebit; imagines factas ad utriusque testamenti cognoscendam historiam, atque ejus memoriam identidem renovandam; & quae rerum divinarum memoria excitat, ad colendum, atque amandum ipsum Deum vehementius infirmemur: Sanctorum quoque imagines in templis positae demonstrabit, ut & colantur, & exemplo movendi, ad eorum vitam, ac mores nos ipsos conformemus.

EGO SUM DOMINUS DEUS TUUS, FORTIS, ZELOTES, VISITANS INIQUITATEM PATRUM IN FILIOS IN TERRAM, ET QUARTAM GENERATIONEM EORUM, QUI ODERUNT ME: ET FACIENS MISERICORDIAM IN MILIA HIS, QUI DILIGUNT ME, ET CUSTODIUNT PRÆCEPTA MEA.

Duo sunt in extrema parte hujus præcepti diligenter explicanda. Primum est, quod etsi ob summum scelus prevaricationis primi præcepti, atque hominum ad id committendum propensionem apte

hoc loco piena proponitur, communitas tamen est omnium appendix præceptorum, omnis enim lex ad præcepta servanda homines pena, & premio inducit: hinc illa tam frequentes in sacris litteris, & crebre Dei promissiones. Ut enim immemorabilia peccata testamenti veteris testimonia prætermittamus, in Evangelio scriptum est; Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Et alibi: Qui facit voluntatem patris mei, qui in caelis est; ipse intrabit in regnum celorum, tam illud: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur; & in ignem mittetur; & Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio; atque alibi: Si non dimiseritis hominibus; nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. Alterum est, quod longe alia ratione perfecti, alia carnales homines hanc appendix docendi sunt. Perfectis enim, qui spiritu Dei aguntur, eique prompto & alacri animo parent, instar est cujusdam lætissimi nuntii; & magnum argumentum propense in eos divine voluntatis; agnoscunt enim sui amatissimi Dei curam, qui nunc præmitis, nunc penis ad sui cultum, & venerationem homines proprie compellat: agnoscunt ejus immensam in se benevolentiam, qui sibi imperare, suaeque opera ad divini nominis gloriam uti velit; neque solum agnoscunt, sed magna spe sunt, illum, cum, quod vult, ju-beat, etiam daturum vires, quibus legi ipsius parere possint. At carnalibus, qui nondum spiritu servitutis liberati sunt; magisque metumpnarum, quam amore virtutis abstineant a peccatis, ejus appendix

dicit sensus gravis, & acerbus est; quamobrem sunt piis exhortationibus sublevandi, & quod lex spectat, quasi manu deducendi. Parochus autem, quoties alicujus explicandi præcepti occasio incidit, eadem hæc sibi habeat proposita. Carnalibus perinde tamen, ac spiritibus, duo in primis quasi aculei sunt admovendi, qui ad legem observandam hæc ipsa in appendice positi, homines maxime incitent. Nam quod Deus fortis dicitur, ideò diligentius est explicandum, quod caro sæpe, quæ terroribus divine comminationis minus commoveatur, varias sibi ipsa rationes fingit, quibus iram Dei effugere, ac propositam penam vitare possit; cui autem certò persuasum est, Deum fortem esse, illud magni est, Deum fortem esse, illud magni est, Davidis usurpat: Quò ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Eadem quoque, divinis interdum diffusa promissis, tantas hostium vires esse credit, ut ad sustinendum minimè parem sese esse existimet. At firma, & stabilis fides nihil titubans, cum divina vi ac virtute nitatur, homines contra recreat, atque confirmat, ait enim: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Alter vero aculeus, zelus ipse divinus est: nonnumquam enim homines putant Deum humana non curare, ne illud quidem, legem ipsius servemus, an negligamus: ex quo sequitur magna vite confusio: cum autem Deum zelotem credimus, ejus rei meditatio facit nos in officio continet. Zelus verò, qui Deo tribuitur, nullam animi dignificat perturbationem, sed dignum illum amorem, & charitatem, quæ Deus nullam à se animam pa-

titur impunè fornicari: quotquot autem ab eo fornicantur, perdit. Est itaque zelus Dei tranquillissima ejus, sincerissimaque justitia, quæ anima, falsis opinionibus, pravisque cupiditatibus corrupta, repudiatur; & à Dei conjugio tamquam adultera removetur. At verò zelum hunc Dei suavissimum, ac dulcissimum experimur, cum summa ejus, atque incredibilem in nos voluntas ipso ipse demonstratur; nec enim aut amor ardentior inter homines, aut major, arctiorque conjunctio, quam eorum, qui conjugio copulati sunt, reperitur. Igitur, quæ nos valde diligit, ostendit Deus, cum crebrè se, vel sponso, vel marito comparans, zelotem vocat. Quamobrem doceat Parochus, hoc loco sui divini cultus, atque honoris cupidus homines esse debere, ut zelantes potius, quam amantes, jure dici possint, illius exemplo, qui de se ipse, Zelo, inquit, zelatus sum pro Domino Deo exercituum: immo vero Christus ipsum imitetur, cuius illud est: Zelus domus tue comedit me. Est autem comminationis explicanda sententia, non inultos peccatores passurum Deum, sed eos vel tamquam parentem castigaturum, vel tamquam iudicem acriter, ac severè in eos animadversurum. Quod alio in loco significamus Moses: Et scies, inquit, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis, & fidelis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus se, & his, qui custodiunt præcepta ejus in mille generationes: & reddens odientibus se statim; & Josè: Non poteritis, inquit, servire Domino: Deus enim Sanctus, & fortis æmulator est,

Math. 1. 7.

Eccl. 3. 9.
Eccl. 5. 01.
Eccl. 6.

Psalm. 138.

Rom. 8.

Psalm. 26.

Psalm. 72.

3. Reg. 19.

Psalm. 68.

Jos. 2.

Deuter. 7.

Jos. 24.

neq. ignoscet sceleribus vestris, atque peccatis. Si dimiseris Dominum, & servieris diis alienis, convertet se, & affliget vos, atque subvertet. Docendum autem populus est, comminationis pœnam ad tertiam, quartamque impiorū, & facinorosorum generationem pertinere; non quod posteriores majorum scelerum pœnas semper luan; sed licet illi, liberi que eorum impune tulerint, non omnis tamen eorum posteritas iram Dei, pœnamque vitabit; quod Josie regi accidit: huic enim, propter singularem pietatem, cum pepercisset Deus, dedissetque, ut in pace in sepulcrum majorum suorum inferretur, ne videret consequentium temporum mala, quæ, propter Manassis avi impietatem, Jude, & Hierusalem erant eventura; eo mortuo, posteros ejus est ultio Dei consecuta, sic, ut ne filius quidem Josie pepercit. Qua autem ratione hæc legis verba sententia illi, quæ est apud Prophetam, non adversentur; Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur; Sancti Gregorii auctoritas, cum reliquis omnibus antiquis Patribus consentiens, aperte ostendit, ait enim: Quisquis pravi parentis iniquitatem imitatur, etiam ex ejus delicto constringitur: quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam delicto illius gravatur; unde fit, ut iniquus filius iniqui patris non solum sua, quæ addidit, sed etiam patris peccata persolvat: cum vitium patris, quibus iratum Dominum non ignorat, etiam suam adhuc malitiam adjungere non formidet: & justum est, ut qui sub districto iudice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita

2. Par.
34. &
35.

4. Reg.
21.

Ezech.
18.

S. Gre.
gor.

presenti, etiam culpas parentis iniqui persolvere. Commemorabit deinde Parochus, quantum Dei iustitiam superet ejusdem bonitas, ac misericordia: irascitur tertie, quartæque generationi Deus, misericordiam verò in millia imperit. In eo autem, quod dictum est: Eorum, qui oderunt me; peccati magnitudo ostenditur. Quid enim flagitiosius, ac detestabilius, quam summam veritatem odisse? Hoc verò ad omnes peccatores idcirco pertinet, quòd quemadmodum qui habet mandata Dei, & servat ea, Deum diligit; ita qui legem Domini contemnit, & mandata ejus non servat, Deum odisse merito dicendum est. Quod verò extremum est, Et iis, qui diligunt me, servandæ legis modum, ac rationem docet: necesse est enim, eos, qui legem Dei servant, eadem charitate, atque amore, quo in Deum sunt, ad ejus obedientiam adducit: quæ deinceps in singulis præceptis commemorabuntur.

NON ASSUMES NOMEN DOMINI DEI TUI IN VANUM.

Quamquam primo divine legis præcepto, quo Deum pie, sancteque colere jubemur, hoc, quod secundo loco sequitur, necessarii continentur; (nam qui sibi honorem tribui vult, idem postulat, se ut summo verborum honore prosequamur, prohibetque contrariis, quod & illa Domini apud Malachiam verba aperte indicant; Filius honorat patrem, & servus Dominum summi: ergo Pater ego sum, ubi est honor meus?) Deus tamen pro rei magnitudine, hanc de suo ipsius divi-

Exod.
20.

Joan.
14.

Malac.

divino, & sanctitatis plenissimo nomine honorando, legem separatim ferre, idque nobis disertis, & perspicuis verbis prescribere voluit; quod sanè Parochio ipsi argumento in primis esse debet, nequaquam satis fore, si hæc de re generatim loquatur; sed ejusmodi locum hunc esse, in quo ipse diutius commorari, & quæcumque ad hanc tractationem pertinent, distinctè, dilucidè, accuratèque apud fideles explicare necesse sit. Neque verò nimia hæc diligentia censenda est; cum non desint, qui adeo errorum tenebris obæcati sint; ut, quem Angeli glorificant, ei maledicere non vereantur; neque enim lege semel lata deterrentur, quò minus Dei majestatem quotidie immutare, immò singulis penè horis, ac momentis impudentissimè audeant. Quis enim non videat, omnia jurejurando affirmari? omnia imprecationibus, & execrationibus referta esse? usque adeò, ut nemo ferè vel vendat aliquid, vel emat, vel negotium aliquod gerat, qui non jurisjurandi religionem interponat, Deique sanctissimum nomen millies, vel in re levissima, & inani, temerè non usurpet? Quo major Parochi cura & diligentia adhibenda est, ut sæpè fideles admoneat, quam grave hoc scelus sit, & detestabile. Jam verò, in hujus præcepti explicatione id primum constet, cum eo, quod lex feri prohibet, earum etiam rerum præceptionem conjunctam esse, quas præstare homines debent: utrumque autem separatim docendum est. Primum quidem, ut ea, quæ tradenda sunt, facillius exponantur, quid jubeat lex; mox etiam quid vetet; nam

que imperat, illa sunt, nomen Dei esse honorandum, ac per illud sanctè jurandum: hæc rursus, quæ prohibet: Nemo divinum nomen contemnat, nemo illud in vanum assumat, neve per ipsum aut falsò, aut frustrà, aut temerè juret. In ea itaque parte, quæ jubemur divino nomini honorem tribuere, Parochus fidelibus præcipiat, Dei nomen ipsius inquam litteras, & syllabas, aut omnino per se nudum verbum tantummodo attendendum non esse; sed in eam cogitationem veniendum, quid valeat illa vox, quæ omnipotentem, ac sempiternam majestatem unius & triini numinis significat. Ex his autem facillè colligitur, inanem esse nonnullorum Judæorum superstitionem, qui, quod scriberent Dei nomen, pronuciare non audeant; quasi in quatuor illis litteris, non videat, omnia jurejurando affirmari? omnia imprecationibus, & execrationibus referta esse? usque adeò, ut nemo ferè vel vendat aliquid, vel emat, vel negotium aliquod gerat, qui non jurisjurandi religionem interponat, Deique sanctissimum nomen millies, vel in re levissima, & inani, temerè non usurpet? Quo major Parochi cura & diligentia adhibenda est, ut sæpè fideles admoneat, quam grave hoc scelus sit, & detestabile. Jam verò, in hujus præcepti explicatione id primum constet, cum eo, quod lex feri prohibet, earum etiam rerum præceptionem conjunctam esse, quas præstare homines debent: utrumque autem separatim docendum est. Primum quidem, ut ea, quæ tradenda sunt, facillius exponantur, quid jubeat lex; mox etiam quid vetet; nam

Quamvis autem multiplex sit ratio laudandi divini nominis, tamen in iis, de quibus deinceps hic dietur, vis, & pondus omnium